

Entrevista

Cristòfor Colom: príncep de Catalunya, de Jordi Bilbeny

FRANCESC ESTADELLA

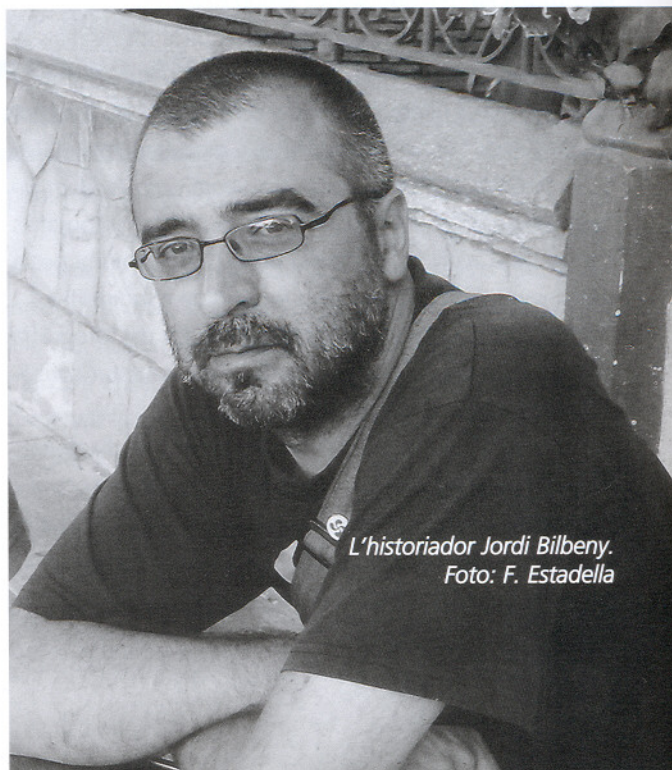
Jordi Bilbeny, (Arenys de Mar, 1961) és membre de la Fundació d'Estudis Històrics de Catalunya. Ha publicat diversos llibres, entre els quals *Brevíssima relació de la destrucció de la història* (1998), *La descoberta catalana d'Amèrica* (1999), *Totes les preguntes sobre Cristòfor Colom* (2003), *David Bassa entrevista Jordi Bilbeny*, a més de nombrosos articles d'aspectes molts diversos sobre la catalanitat de la descoberta d'Amèrica i la seva adulteració premeditada. Acaba de publicar *Cristòfor Colom, Príncep de Catalunya* (Editorial Proa), que s'ha convertit en un best seller editorial, alhora que polèmic i controvertit per part de diferents autors i historiadors que hem consultat i que han escrit llibres sobre la figura de Colom. L'historiador Jordi Bilbeny, amb aquest nou treball documentat, tarcta de trencar totes les llegendes que s'han forjat darrere la figura de Cristòfor Colom per part d'alguns historiadors.

- Vint anys ha trigat a escriure aquest llibre?

- Exactament són dinou. L'any que ve es compliran vint anys buscant i treballant amb tota classe de documentació, com ara cronistes, història de Catalunya, història d'Espanya, història de França. A part dels cronistes de les

Índies, és a dir tot el que està relacionat amb Amèrica, o no, perquè en alguns casos et trobes amb la història que et parla dels caputxins, els dominics o de medicina.

- A banda de ser una investigació seriosa i objectiva, sembla més una obsessió pel personatge de Cristòfor Colom?

L'historiador Jordi Bilbeny.
Foto: F. Estadella

- Sí, és molt fàcil i pots explicar en dos segons la teoria del meu llibre, però la investigació he intentat que fos el més exhaustiva i objectiva possible. Però no només m'interessa Colom, com a figura principal de la meua investigació, sinó també altra documentació com els cronistes de les Índies, els cosmògrafs, els mariners que van anar amb ell... També el port de sortida, l'origen de les banderes i els escuts d'armes, la moneda etc.

- Què intenta explicar al seu llibre?

- El propòsit del meu llibre és explicar i donar a conèixer al lector que bàsicament va existir una censura, "una censura oficial", pagada, dissenyada i articulada per part de la Corona espanyola i pels subordinats "estats espanyols". Perquè no sempre havia existit una monarquia a Espanya, però si hi havia un estat sota monarquies, repúbliques absolutes, monarquies parlamentàries..., sota una dictadura que adulterava també la història. L'estudi no és només sobre Colom sinó sobre els pilots, consellers, tresorers, consuls, etc. Tot fa referència a una estructura catalana, una civilització catalana que ha estat substituïda i esborrada per la Corona Espanyola i Castella.

- Són els historiadors els culpables d'amagar la identitat de Colom com a català?

- No ho crec que fossin els historiadors. Jo penso que van ser els "censors". El que passava en aquesta època és que el material era revisat per aquests senyors que estaven a les ordres de la Corona, i generalment aquests "censors" qui manipulaven la història. L'historiador escriu per donar testimoniatge, fe i autenticitat d'uns fets.

- Llavors, els documents que existeixen sobre Cristòfor Colom són falsos?

- Sí. Tots els documents de Cristòfor Colom són falsos, còpies de còpies. Documents de Colom no en tenim ni un d'original. La desaparició del Diari de bord del seu segon viatge ens mostra que el que conservem del Diari és una còpia d'una còpia. Per què ha desaparegut? Perquè era en català i evidenciava tant la naturalesa política i nacional d'en Colom com de la resta d'expedicionaris, i quina va ser la nació protagonista de la gesta. Jo defenso que tot està manipulat, sinó arreu s'hauria vist que era català.

- Existeix documentació, encara que estigui tergiversada, sobre el segon viatge?

- Del segon viatge n'hi ha moltíssima, potser del que més. Hi ha uns cent-trenta documents datats tots pels Reis a Barcelona, referents a l'organització d'aquell segon viatge. I es conserva una còpia adulterada del viatge, és clar, re-

Diversos pergamins i manuscrits que es conserven a l'Arxiu Històric "Fidel Fita" d'Arenys de Mar ens parlen del llinatge empordanès dels Margarit. foto: F. Estadella

Tant a Cervera com a Tàrraga hi apareix el llinatge del Colom. Foto: F. Estadella

dactada per un metge de Barcelona anomenat Guillem Coma. El rol dels mariners que s'hi van embarcar també ha desaparegut. Si tot es va gestar i pastar a Barcelona, amb catalans, no costa gaire d'entendre aquesta nova desaparició.

- Cal saber interpretar molt bé els textos, la informació...

- Hi ha molta documentació però cal saber lligar aquesta informació, el més important és saber interpretar el seu contingut. Tenim constància que Colom tenia casa a Barcelona, que estava casat a Espanya i vivia a Espanya. Molts cronistes expliquen que Colom torna a Barcelona, on els Reis de Catalunya el reben, i sabem que aquests van participar activament al segon viatge, com els monjos de Montserrat, i també que sis mercaders van subvencionar el

segon viatge de Colom. Estem parlant de l'època d'Alexandre VI, que és català, i en aquells moments hi havia les noves butlles d'atorgaments de les noves terres i la divisió de l'Atlàntic. Llavors té molt sentit que un monjo de Montserrat, com és Bernart Boil, sigui el llegat apostòlic i que amb ell hi anessin monjos catalans com diuen alguns cronistes.

- Ara que li anava a preguntar sobre l'historiador francès, Peire de Marca, m'ha cridat l'atenció el seu comentari que els monjos de Montserrat donessin suport econòmic al segon viatge de Colom. Alguns historiadors com Francesc de B. Moll, Ferran Soldevila, Benet Ribas i Calaf o Anselm M. Albareda no ens en parlen d'això.

- No conec l'obra de Benet Ribas i Calaf, però és clar que al costat d'en Soldevila és un historiador menor. El que diu Soldevila és determinant per entendre l'abast de la participació catalana en aquell segon viatge. És el que en parla més.

- S'han remenat moltes teories sobre la sortida del seu segon viatge: de Cadis o de Sevilla?

- Ni de Cadis ni de Sevilla. L'expedició va sortir de Pals. Si t'hi fixes, a la majoria de gravats es poden contemplar les banderes catalanes a les naus que pertanyen als segles XV-XVI. La majoria, ja que n'hi ha un que té la bandera de Castella, encara que alguns autors diuen que és una còpia posterior. Es pot comprovar que el punt de sortida es realitzés des del port de Pals al gravat La Historia de los castellanos d'Antonio de Herrera, de 1601, on es pot contemplar aquesta "vila i fortalesa de Palos" que no té res a veure amb la realitat, sinó amb "la vila i fortalesa de Pals". Pals encara conserva part de la muralla, les torres de defensa, el campanar i restes de l'antic castell. A més, hi ha alguns cronistes que diuen que Colom va travessar les columnes d'Hèrcules i l'estret de Gibraltar. Això vol dir que podria haver sortit de Pals. També sabem que Colom va anar a buscar a "Palos" (Pals) els germans Pinzones "que eren coneguts i amics seus", diu el pare Casas. Però resulta que els germans Yàñez Pinçon estan documentats a l'Empordà. Van participar a la Guerra Civil Catalana, on són capitans del castell de Palau Saverdera a l'Alt Empordà, són capitans de tota la província de l'antic comtat de l'Empordà i capitans d'Hostalric. És a dir, són persones vinculades a la Tresoreria Reial i a la cúria catalana.

- Qui era Pedro Bertrán Margarit?

- Pedro Bertrán Margarit, parent de Juan Colom Bertrán, era el cap militar de l'Armada Naval del segon viatge, i era

Al castell de Gelida és on hi ha una relació més directe amb el llinatge empordanès "Colom-Bertrán". Foto: F. Estadella

el famós Pedro Margarit de les Cròniques.

- És a dir, Cristóbal Colom és Juan Colom Bertrán?

- Jo crec que sí. Penso que Colom Bertrán és el Colom descobridor, perquè a diferents fonts a Colom descobridor se l'esmenta com a Juan Colom quan va realitzar una expedició a Terranova, Groelàndia, i se'l coneix com a Juan. Ell mateix signa amb una "J" entrellada amb una "S", que és una abreviatura de Joanes. Aquest Juan Colom Bertrán, és parent de Pedro Bertrán Margarit el qual pertany a un llinatge de l'Empordà. Els Margarit, els Carrillo, els Bertrán, els Colom, tenen vincles amb la comarca del Baix Empordà. No obstant falta més documentació per demostrar-ho.

- A part de Pals, Colom va poder tenir alguna relació amb altres localitats del Baix Empordà?

- Sí, Colom va tenir relació amb Begur, Torroella (un fill seu es va casar amb la filla del capità de Torroella, Isabel de Gamboa), Castell d'Empordà (d'on era el seu cosí segon Pere Bertrán Margarit). I podem conjecturar que va tenir vinculació amb Roses, Girona i Palamós. Imagino que gent de gairebé totes aquestes viles van tenir relació amb les primeres descobertes americanes.

- Quina relació té Colom amb l'Empordà?

- Els "Coloms" existeixen i els podem trobar a molts llocs de Catalunya. El que passa és que la línia genealògica dels Coloms de Barcelona està lligada amb els Bertrán, molt arrelats al Baix Empordà, com són els Bertrán Margarit de Castell d'Empordà.

- Però la genealogia Colom la trobem a molts llocs de

Catalunya, per exemple a Gelida, Marça Falset (Priorat), Cervera, Tàrraga o Torroja de Segarra.

- En el cas de Gelida existeix un document que pertany a Colom Bertran, que és una arrel que pertany a la genealogia de l'Empordà. Aquestes famílies amb el pas del temps es van instal·lant per tot Catalunya. Per exemple els Colom de Barcelona són els Bertrán de Castell d'Empordà, i alhora són els Bertran de Gelida. Fins i tot, a Gelida existeixen diferents llegendes sobre Colom.

- Cristòfor Colom: mallorquí, genovès o català?

- La meua opinió personal és que pot pertànyer a la família Colom de Barcelona, que són els únics Colom nobles que existien a tot l'àmbit de la nació catalana en aquella època, ja que els podem trobar a València, Aragó, Nàpols, Sardenya i Sicília. També són els únics que tenien càrrecs d'estat, escut d'armes, tresorers i bisbes. És a dir, que estaven molt vinculats al poder. Coincideix que els Colom d'Amèrica són els mateixos que els de Barcelona, ja que tant l'escut d'armes com la seva ideologia són les mateixes. El Colom descobridor diu que ell servia el Renat d'Anjou, que va ser rei dels catalans.

- Com definiria Cristòfor Colom?

- Era un home molt savi, un expert navegant que hi entenia d'astronomia, cartògraf i humanista. No oblidem que el seu fill Ferran fou un dels homes més cultes de la primera meitat del segle XVI a Europa. Tenia una biblioteca amb més de 20.000 volums que no els tenien ni els reis ni els prínceps.

- Fa alguns anys vaig tenir l'oportunitat d'entrevistar els viatgers Thor Heyerdahl i Michel Peissel, a part de les discussions que vaig mantenir amb l'escriptor Antonio Ribera, i recentment amb l'historiador José Luis Corral sobre el famós mapa de Piri Reis, que es va trobar al Museu Topkapı d'Istanbul. Compartim la mateixa opinió. El primer i el segon viatge van ser premeditats?

- Efectivament. I més quan va tornar, si hagués anat a l'Índia com diuen que va confondre aquelles illes amb les Índies i el Japó, no hagués descobert res perquè ja estaven descobertes i eren zones conegudes i tenien ambaixadors. A més quan torna porta homes, ocells, menjar i minerals que aquí a Barcelona no existien.

- I sobre els mapes, poden ser còpies de còpies?

- No ho sé. He llegit alguna cosa però poc sobre el mapa de Piri Reis, però segons sembla és del 1513, posterior al Descobriment, i que va realitzar entre d'altres a partir d'un mapa que havia obtingut d'un mariner que va viatjar amb

A Tàrraga també hi trobem el nom de Colom.

Foto: F. Estadella

Colom a Amèrica, després de capturar-lo a ell i a les seves naus davant de les costes de València.

- Però és possible que Colom utilitzés mapes cartogràfics antics per realitzar els seus viatges?

- Sí, hi ha mapes de 1430 i anteriors, i penso que Colom va tenir accés a altres documents més antics. Un estudi d'un autor canari diu que Colom havia de conèixer l'*Atlas* d'Abraham Cresques, perquè és l'únic on hi apareix l'illa dels Lucayos, i coincideix que la primera terra que trepitja la bateja com a l'illa dels Lucayos. Llavors, d'on treu Colom aquest topònim sinó de l'*Atlas* català Cresques?

- Juan, és a dir, Cristòfor... Per què?

- Potser perquè pertanyia a alguna orde militar o religiosa. En aquella època era una tradició, tots els cavallers podien pertànyer a alguna orde. Per exemple, a l'actualitat si entres a una orde religiosa et busques un nom clau, en aquest cas podria ser Cristòfor.

- Per a acabar, Cristòfor Colom va tenir ocasió de conèixer Leonardo da Vinci?

- És possible que es coneguessin, perquè hi ha un quadre de Leonardo que es diu *L'Anunciació* on podem contemplar una planta americana. També és possible perquè Leonardo parla de coses del Nou Món a alguns dels seus escrits. A més, Leonardo era enginyer militar de Cessar Borgia, fill del Papa Borgia, i Colom tenia relació amb el Papa. És a dir, que d'alguna forma directa o indirecta Colom devia conèixer Leonardo, però això són simplement conjectures...